

Тарас ГОРБАЧЕВСЬКИЙ

кандидат історичних наук,

*молодший науковий співробітник відділу «Центр дослідження
українсько-польських відносин»*

Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України

ORCID.org/0000-0001-9358-0443,

horbaczewski.taras@gmail.com

DOI: 10.33402/up.2019-12-223-225

МІЖНАРОДНА НАУКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ «ВЕРЕСЕНЬ 1939 РОКУ У ДОЛІ ДЕРЖАВ ТА НАРОДІВ» (ДО 80-РІЧЧЯ ПОЧАТКУ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ)

Будь-які війни (світові чи локальні) є завжди трагедією для держав і народів. Це ще раз підтвердила міжнародна наукова конференція «Вересень 1939 року у долі держав та народів», яку було приурочено 80-річчю початку Другої світової війни. Захід відбувся 18 жовтня 2019 р. у Східноєвропейському національному університеті імені Лесі Українки (Луцьк), в якому взяли участь провідні науковці України та Польщі, що представляли академічні установи та вищі навчальні заклади. Організаторами заходу виступили Волинська обласна рада, Волинська обласна державна адміністрація, Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, Волинський «Меморіал» імені Василя Стуса, а партнерами – Центр дослідження українсько-польських відносин Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, Волинський краєзнавчий музей, Волинська обласна бібліотека для юнацтва. Учасників конференції привітали заступник голови Волинської обласної ради Роман Карпюк, декан факультету історії, політології та національної безпеки Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, д-р іст. наук Анатолій Шваб, голова Волинського «Меморіалу» імені Василя Стуса Олександр Жук, консул Генерального консульства Республіки Польща у Луцьку Марек Запур.

Перше засідання, яке модерував д-р іст. наук Анатолій Шваб, розглянуло суспільно-політичні передумови початку війни та бойові операції у західному регіоні України у вересні 1939 р. Д-р габілітований Войцех Влодаркевич (Військова технічна академія у Варшаві) реконструював бої Збройних сил та прикордонних частин Польщі проти німецької та радянської армій на Волині; відзначив, що спротив польського війська агресорові, насамперед гітлерівцям, тривав ще й на початку жовтня, а тому «вересневу» кампанію сучасна польська історіографія означає польською кампанією 1939 року. Його колега д-р Адам Останек (Військова технічна академія у Варшаві) представив оригінальний картографічний матеріал

про тогочасні воєнні операції на Волині. Маловідомі документи про оборонні бої польського війська та прикордонників проти Червоної армії оприлюднив канд. іст. наук Андрій Руккас (Київський національний університет імені Тараса Шевченка). Д-р іст. наук Руслана Давидюк (Рівненський державний гуманітарний університет) проаналізувала ставлення представників військово-політичної еміграції Української Народної Республіки до вибуху Другої світової війни, показала репресії радянських силових структур щодо її діячів на Волині в 1939–1941 рр.

На другому засіданні, яке вів д-р іст. наук Микола Литвин (Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України), розглянуто геополітичні наслідки «золотого вересня» 1939 р. Зокрема д-р юрид. і канд. іст. наук Володимир Макарчук (Національний університет «Львівська політехніка») дав правову оцінку вступу Червоної армії на територію Східної Галичини і Волині; вказані події він вважає інкорпорацією цих теренів до складу УРСР. Д-р іст. наук Ігор Ільюшин (Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв, Київ; Варшавський університет) показав як брутальна політика радянзації вплинула на перебіг українсько-польських міжнаціональних відносин, активізацію польського збройного підпілля на Волині.

Учасники третього засідання, яке модерував д-р юрид. і канд. іст. наук Володимир Макарчук, актуалізували засоби і методи політики радянзації в 1939–1941 рр. Д-р іст. наук Володимир Баран (Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки) реконструював перебіг чотирьох масових депортацій населення в західних областях України у 1940–1941 рр.; зауважив, що більшу половину депортованих становили поляки – урядовці, підприємці, лісники, жандарми та ін. Канд. іст. наук Микола Кучерепа (Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки) проаналізував політичну боротьбу, опір української і польської опозиції радянській тоталітарній системі. Д-р Войцек Лисек (Інститут політичних студій ПАН) нагадав учасникам конференції про політику Радянського Союзу щодо українців у міжвоєнній Польщі; розкрив зміст прометеївського руху, що передбачав докорінну перебудову Східної Європи, послаблення впливу більшовицької Росії у цьому регіоні.

Четверте засідання, яким керував канд. іст. наук Микола Кучерепа, актуалізувало проблеми пам'ятання, політики пам'яті щодо Другої світової війни. Зокрема д-ри іст. наук Микола Литвин, Оксана Каліщук (Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки) проаналізували як події возз'єднання/приєднання/окупації/інкорпорації 1939–1941 рр. відобразилися у суспільній свідомості українців і поляків, політиці пам'яті УРСР, Польщі, Росії, незалежної України. Олександр Жук розповів про пам'ятко-охоронну діяльність Волинського «Меморіалу» щодо вшанування жертв Другої світової війни.

Доповідачам, дискусантам і слухачам конференції презентовано нові видання – книгу д-ра політ. наук Владислава Гриневича «Червоний імперіалізм. Друга світова війна і громадська думка в Україні, 1939–1941» (2019), д-ра іст. наук Людмили Стрільчук та канд. іст. наук Андрія Нінічука «Війна пам'яті та війни пам'ятників у сучасних українсько-польських відносинах» (2019), колективну працю Інституту ім. І. Крип'якевича НАН України «Українсько-польські відносини. Новітня доба» (2017), а також документальні видання про Другу світову війну, які вийшли за сприяння Генерального консульства Республіки Польща у Луцьку.

Учасники конференції мали можливість ознайомитися з документальною виставкою про Україну та українців у Другій світовій війні, яку підготував Український інститут національної пам'яті, побувати у Луцькому замку та музеях міста. За матеріалами конференції упорядковано збірник наукових статей.

Taras Horbachevsky. International Scientific Conference “September 1939 in the Fate of States and Peoples” (to the 80th anniversary of the outbreak of World War II)